

Додатни материјал за наставнике
Девета наставна целина: Материјал за наставнике бр. 1
Медији у демократским друштвима

У демократском друштву, медији су на страни људи и истине. Чињенице се представљају објективно и јасно. Мишљења и судови су експлицитно означени (на пример, кроз јасну разлику између поруке и коментара), као и информације о којима нема поузданих чињеница или о којима постоје само претпоставке.

Осим тога, медији су разноврсни па се информације стално допуњавају, а могуће је и да један медијски извор исправи други. Зато би требало да корисник медија добија избалансирани информације на основу којих ће формирати властито мишљење.

У диктатури, међутим, ситуација може бити управо супротна. Анализа медија у једној земљи може показати да ли се у тој земљи живи у демократији или не. Слобода мишљења и слобода штампе су од изузетне важности у демократији: без њих нема демократије ни потпуног остварења људских права. Управо зато је униформност масовних медија у некој демократској држави разлог за забринутост. Уопштено говорећи, то значи да сви медији извештавају о неком догађају на исти начин, чак иако о датом догађају постоје другачија мишљења и ставови. Захваљујући протестима и публикацијама неколико критички настројених појединаца могуће је понекад доћи до избалансираних информација, те постоји шанса да се таква униформност медија повремено разоткрије. Већина грађана, међутим, има приступ само униформним масовним медијима, а учинак тога се никако не сме потцењивати.

У прошлости су медији били заслужни за низ „успеха“ у домену људских права. Неретко су саопштења за медије, телевизијски интервјуи или неке друге визуелне поруке допринели ослабањању политичких затвореника; и много пута су људи слали СМС поруке користећи мобилне телефоне да упозоре друге на предстојећу катастрофу.

Медији су, такође, одговорни за информације које шире: може ли новинар бити сигуран да је његов извештај истинит? Да ли је њихов критички став оправдан или само желе да буду први који ће сензационалистички произвести „скандал“?

Користити медије уједно значи спроводити моћ. Ко год да снима и објављује слике или тонске записе, треба да то ради с великом одговорношћу и да буде свестан сопственог значаја у демократском друштву. Ово нарочито важи за ученички рад на документацији и презентацијама, пошто се тако успоставља и вредносни оквир за стицање одговарајућих компетенција.

Додатни материјал за наставнике

Девета наставна целина: Материјал за наставнике бр. 2: Телевизија

1. Зашто су деца тако опчињена телевизијом?

Телевизија пружа непрекидну промену, разоноду и авантуру. Једним притиском на дугме цео свет – стварни или измишљени – нам је на дохват руке, а да притом не морамо да направимо никакав напор, физички или емотивни. Захваљујући даљинском управљачу и мноштву програма можемо да се пребацујемо с једног узбудљивог догађаја на други. Деца се често идентификују са ликовима и особама из различитих телевизијских програма; користе телевизију да би дошли до информација, али и када немају ништа паметније да раде.

2. Колико времена дневно деца проводе испред телевизора?

Деца узраста од 3 до 13 година у западној Европи дневно проводе у просеку 90 минута гледајући телевизију. Штавише, само 60% деце уопште искључује телевизор. Осим тога, телевизор је обично укључен док деца раде нешто друго. Требало би да родитељи поставе нека правила у вези са гледањем телевизије, а и да навикавају децу да обрате мало више пажње на оно што гледају. Општа препорука је да телевизор не буде увек укључен, те да деца гледају занимљиве и значајне програме који су прикладни њиховом узрасту.

3. Да ли има много деце која превише гледају телевизију?

Такозвани „ТВ зависници“ проводе више времена гледајући телевизију него у неким другим активностима (школа, играње, дружење, итд.). Међутим, мало је деце која спадају у ову категорију. У суштини, ако дете понекад гледа телевизију више него иначе, то није проблем. Проблем настаје када дете гледа телевизију насумично или кад нешто није у реду са породицом или у школи. У таквим случајевима, гледање телевизије може послужити као својеврстан бег од стварности.

4. Шта деца различитог узраста воле да гледају?

Млађа деца углавном воле да гледају програме из којих могу нешто научити, као и цртане филмове о свету бајки и пустоловина. На узрасту од око шест година деца постају заинтересована за родне улоге: дечади гледају акционе филмове у којима се могу идентификовати са мушким ликовима; девојчице развијају интерес за забавне и музичке програме, као и за серије у којима породица и животиње играју значајну улогу. Негде око дванаесте године почињу да се интересују за музичке спотове са најновијим хитовима и за серије о младима и првој љубави. Скоро сва деца гледају овакве програме, али ускоро почињу да гледају и програме за одрасле. Родитељи треба да се унапред упознају са садржајем одређених емисија да би могли избећи оне који нису прикладни за децу.

5. Какав је утицај телевизије?

Телевизија може бити разонода, али може и узнемирити децу. То се дешава зато што се слике брзо смењују, а звучни ефекти су гласни, посебно у цртаним филмовима и акционим серијама. Садржаји неких програма преносе одређене идеје о томе како изгледа и функционише стварни свет, док други оперишу светом фантазије, далеких од реалности. Осим тога, телевизија утиче на дечије емоције и деца реагују када виде радост, страх или агресију на исти начин као и одрасли. Недостатак избалансираних садржаја за поређење може постати проблем, па се зато саветује да се не гледају стално жанровски исти програми.

6. Који информативни програми су посебно добри за децу?

Већина канала нуди посебне емисије за децу које пружају информације и преносе знање о свету. Неки канали чак имају и вести за децу које су представљене тако да их деца могу лако разумети. Осим тога, вести за одрасле које се приказују у подне или увече углавном избегавају приказивање слика које нису прикладне за децу. Међутим, и одрасли треба да буду спремни да дају деци одговарајућа објашњења.

7. Колики је значај телевизије у поређењу са другим медијима?

Телевизија је медиј који млађа деца најчешће користе. Временом и други облици медија (као што су ЦД-ови, МП-3, музички спотови, компјутерске игрице, интернет ТВ) добијају на значају, мада ТВ екран ипак остаје главни извор информација и расправа.

Родитељи млађе деце треба да се побрину да се њихова деца упознају са различитим медијима: ТВ-ом за актуелне догађаје и разоноду; радиом за слушање музике и кратких вести током дана; књигама и сликовницама за развијање маште и језичких вештина; компјутерима и интернетом за развијање способности самосталног учења и за комуникацију са другима.

8. Када је телевизија добра, а када није тако идеална?

Деца која гледају различите програме (вести, говорне емисије, серије, итд.) знају много о актуелним догађајима и мноштво чињеница о савременом животу. Телевизија, међутим, не помаже у решавању стварних проблема. Кад се неко потуче, тражи најбољи начин да реагује или покушава да реши загонетку, чињенице саме по себи неће му помоћи. Зато телевизија никада не може заменити образовање у школи или улогу родитеља.

9. Да ли су одрасли узор?

Чак и сасвим мала деца опонашају одрасле када је у питању коришћење медија. Ако одрасли читају новине и њихова деца ће касније бити склона читању новина. Ако одрасли проводе много времена испред ТВ-а и њихова деца ће то чинити. Родитељи зато никада не треба да се жале на навике своје деце када је у питању телевизија, него треба да им пруже добар пример. Деца треба да буду критички гледаоци, а не да само бесциљно гледају телевизију.

10. Шта родитељи могу учинити да подстакну своју децу да буду одговорни гледаоци?

Родитељи не треба да забране телевизију, него да је гледају заједно са децом и објасне зашто су неки програми добри, док други нису. Осим тога, телевизија не треба да се користи као награда или казна. Важно је да се пронађе одговарајућа равнотежа. Деца треба да имају довољно времена за „стварна“ искуства, такозвана „примарна искуства“ – дружење, играње, боравак у природи и граду, сусрете са другим људима. Искуство засновано на медијским информацијама и догађајима једнозначно је, сиромашније и мање аутентично.